

Голові спеціалізованої вченої ради
PhD 12171
Маріупольського державного університету
доктору економічних наук, професору
Тарасенку Денису Леонідовичу

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора наук з державного управління, професора, професора кафедри права та публічного управління Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка Орлової Наталії Сергіївни на дисертаційну роботу Згари Ірини Костянтинівни за темою «Державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду PhD 12171 Маріупольського державного університету на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Аграрний сектор України є критично важливим компонентом економіки країни, забезпечуючи продовольчу безпеку та значну частку експорту. В умовах активного оновлення нормативно-правових актів в аграрній сфері, застосування новітніх цифрових та інноваційних сільськогосподарських технологій, для аграрного сектору економіки держави важливе значення має дорадча діяльність. Попри високу стійкість та адаптацію до умов війни, розвиток аграрного сектору вимагає від уряду зважених рішень та ефективної державної підтримки, в тому числі фінансової, для модернізації інфраструктури аграрного сектору та досягнення сталого розвитку галузі в умовах євроінтеграції. Вибір теми актуалізований стратегічним пріоритетом держави щодо сталого розвитку України 2030 р.

Про актуальність дослідження також свідчить те, що воно виконане відповідно до стратегічних цілей Плану Ukraine Facility на 2024 - 2027 рр., а також у межах тем науково-дослідних робіт Маріупольського державного університету «Публічне управління для сталого територіального розвитку» та «Публічне управління для сталого розвитку та відновлення територій» (номер державної реєстрації 0125U001011).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Для розв'язання окресленого наукового завдання у дисертації коректно визначено об'єкт і предмет дослідження (стор. 20), його мету (стор. 19). Здобувачкою поступово вирішено низку завдань за відповідною структурно-логічною схемою дослідження, що сприяло реалізації поставленої мети.

Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені, зокрема, використанням широкої джерельної бази за темою дисертації: список використаної літератури налічує 210 найменувань (с. 231-263).

Логіка викладання матеріалу корелюється з предметом дослідження і обраними методами дослідження. Це дозволило здобувачці сформулювати підґрунтя з наукових підходів і концепцій, які лягли в основу її наукових розвідок. Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, чітка їх аргументація. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, коректні та впливають з викладеного матеріалу.

Зазначене дозволяє констатувати, що отримані І.К. Згарою в ході роботи над дисертацією наукові результати є всебічно обґрунтованими та достовірними, а також такими, що мають наукову новизну, зокрема:

вперше: розроблено стратегічні напрями реалізації держаного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції (гармонізація та адаптація національного законодавства до права ЄС, положень САП, вимог, пов'язаних зі вступом України до ЄС; гарантування доступності, безпечності сільськогосподарської продукції, високих стандартів якості, що відповідають встановленим стандартам ЄС; посилення конкурентоспроможності та стійкості агропромислового комплексу України; розробка та розширення програм фінансової державної підтримки аграрного комплексу з використанням прозорих та інклюзивних інструментів фінансування; забезпечення функціонування прозорого та відкритого ринку землі, ефективного управління земельними ресурсами; сприяння розвитку сучасного кліматично адаптованого АПК, орієнтованого на органічні методи виробництва і біотехнології, відповідно до Зеленого Курсу ЄС; організація ефективної взаємодії держави та аграрного бізнесу на основі розвитку агропереробного сектору та процесів цифровізації та інноватизації; сприяння розвитку та посиленню економічних можливостей жіночого підприємництва, молодих фермерів), визначена їх відповідність діючій Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та векторам економічної євроінтеграції аграрного сектору України;

удосконалено: методичний підхід щодо оцінки сталого розвитку аграрного сектору України за показниками сталого розвитку для визначення можливостей та перспектив досягнення сталого розвитку в Україні та реалізації пріоритетів реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України; методичний підхід до оцінки сталого розвитку аграрного

сектора регіонів в умовах євроінтеграції на основі методу пропорційного рейтингування за обраними показниками;

дістали подальшого розвитку: ключові вектори сталого розвитку аграрного сектору України, враховуючи ефективне поєднання загальнодержавної та регіональної політик в аграрному секторі; основні нормативно-правові акти забезпечення трансформації державної аграрної політики України на основі історичної систематизації за ознакою – прийняті та діючі до та після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що дозволить зробити фокус законодавчих змін у побудові державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції; державні напрями економічної євроінтеграції аграрного сектору України на основі визначення пріоритетів розвитку аграрного сектору із зазначенням необхідних змін у нормативно-правовому забезпеченні в рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та очікуваних результатів; основні принципи, стратегічні цілі та плани реалізації Спільної аграрної політики Європейського Союзу, з визначенням основних пріоритетів у реалізації програмного (проектного) підходу щодо відбору проєктів національними та регіональними органами управління країн, які містять цілі сталого розвитку, що прискорить реалізацію державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України на шляху євроінтеграції; систематизація інструментів державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору країн Європи в умовах регіональних особливостей та способів відновлення територій для підвищення ефективності взаємодії держави та бізнесу в аграрному секторі.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 261 сторінка друкованого тексту, у тому числі 20 таблиць, 49 рисунків, які наведено на 39 сторінках. Список використаних джерел із 210 найменувань наведено на 23 сторінках і 4 додатки.

Структура роботи є добре продуманою, матеріал викладений логічно та послідовно, науковою мовою. Детальне вивчення тексту дисертації дає підстави стверджувати про глибоке розуміння проблематики та завдань, поставлених для вирішення, а підхід до викладу отриманих результатів дослідження відзначається системністю та ґрунтовністю опрацювання матеріалу за темою дослідження.

У першому розділі роботи визначено напрями державної аграрної політики на рівні держави та регіонів у процесі відновлення та євроінтеграції та ключові вектори сталого розвитку аграрного сектору України які ефективно поєднують завдання загальнодержавної та регіональної політики в аграрному секторі. Також, виділено основні принципи, стратегічні цілі та плани реалізації Спільної аграрної політики Європейського союзу з визначенням основних

пріоритетів у реалізації програмного (проектного) підходу щодо відбору проєктів національними та регіональними органами управління країн, які містять цілі сталого розвитку (передача знань та інновації; життєздатність і конкурентоспроможність ферми; організація харчового ланцюга та управління ризиками; відновлення, збереження та покращення екосистем; ресурсоефективна економіка, стійка до клімату; соціальна інтеграція та економічний розвиток).

В другому розділі дисертаційної роботи проаналізовано потенціал аграрного сектору України за показниками сталого розвитку. Досліджено регіональні тенденції функціонування та розвитку аграрного сектору. Удосконалено методичний підхід щодо оцінки сталого розвитку аграрного сектора регіонів в умовах євроінтеграції на основі методу пропорційного рейтингування.

Третій розділ дисертації присвячено факторам ризику стійкості агропромислового комплексу України під час війни (правові та політичні, природні, екологічні, економічні, соціальні виробничі, технологічні), які є основами для розробки стратегій, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору. А також у розділі узагальнено форми державної підтримки аграрного сектору, діючі програми фінансової підтримки аграрного сектора України з боку міжнародних фінансових інституцій і агенцій розвитку в умовах воєнного стану, які направлені на розвиток аграрного сектору в Україні та забезпечують максимально ефективно і прозоре використання фінансових ресурсів із дотриманням міжнародних норм і правил, зокрема стандартів Європейського союзу на шляху України до вступу в Європейський союз.

За результатами виконання завдань дисертаційного дослідження авторкою дисертації опубліковано у 8 наукових працях, із них: 4 статті у вітчизняних наукових фахових виданнях та 4 публікації у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Значення роботи для науки, практики та суспільства полягає у тому, що дисертація є комплексним та глибоким дослідженням у вітчизняній науці публічного управління та адміністрування, яке присвячене обґрунтуванню концептуальних положень щодо формування та реалізації державного механізму сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що наукові висновки та узагальнення дисертаційного дослідження доведено до рівня конкретних напрямів, які є засадами для їхнього впровадження в практику державного управління з метою розвитку механізмів публічного адміністрування та імплементації європейських стандартів в аграрний сектор. Одержані наукові розробки можуть бути рекомендовані центральним та місцевим органам влади з метою розвитку та здійснення заходів щодо реалізації реформи державного управління в Україні в умовах євроінтеграції.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції дисертації були враховані і використані у діяльності Нікольською селищною радою Донецької області при реалізації Стратегії розвитку Нікольської територіальної громади до 2027 року, при розробці «Політики управління ризиками» Фонду державного майна України, Державного підприємства «Конярство України», направлені на досягнення сталого, інклюзивного, інноваційного розвитку аграрного сектору та сільських територій відповідно до правил та стандартів Європейського союзу.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи та публікацій автора, а також представлених результатів перевірки роботи за допомогою он-лайн сервісу пошуку плагіату "StrikePlagiarism", дозволяють визнати, що порушень академічної доброчесності не встановлено. Відсоток унікальності – 88,01% (за вилученням цитувань). Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції:

1. У першому розділі варто було б визначити проблеми механізму державного регулювання агропромислового сектору, а також методів ситуаційного управління, які виникли та були застосовано через воєнні дії в Україні (п.1.2).

2. Також, варто було б у першому розділі виокремити питання розвитку Система дорадництва в Україні, щоб значно покращило глибину теоретичного доробку авторки (п.1.3).

3. У другому розділі автором проаналізовано сталий розвиток АПК країни та регіонів. Наведено напрями міжсекторальної економічної інтеграції. Варто, також, було додати до аналізу - ризику та недоліки сучасного АПК, які унеможливають процес євроінтеграції чи відкладають його на невизначений час (п.2.3).

4. У третьому розділі визначено механізми державної підтримки щодо реалізації діяльності АПК в умовах євроінтеграції. Однак, бажано було б навести приклади міжнародної та європейської підтримки АПК чи окремих його сфер (п. 3.2).

5. Авторка у роботі визначила стратегічні пріоритети розвитку державного механізму сталого розвитку аграрного сектору економіки в умовах євроінтеграції України. Наукові рекомендації виглядати б глибше,

якщо також би були наведено ефективні способи реалізації завдань та необхідні управлінські інструменти.

Разом із тим, зазначені зауваження мають дискусійний характер та не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

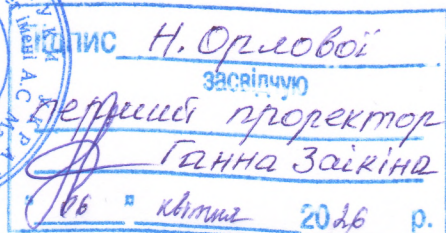
7. Загальний висновок та оцінка дисертації

Вивчення тексту роботи і публікацій авторки надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Згари Ірини Костянтинівни на тему «Державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Згари Ірини Костянтинівни на тему «Державний механізм сталого розвитку аграрного сектору України в умовах євроінтеграції» відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам нової редакції Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» (зі змінами) та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами). Тому, авторка дисертації - Згара Ірина Костянтинівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

професор кафедри
права та публічного управління
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
доктор наук з державного управління,
професор

Наталія ОРЛОВА